

2019 – ANUL TRIBUNIȘTILOR (XX):

Valeriu Braniște și toate cărărușele ascunse ale „mocionismului”!

- Și astăzi mai trăiesc din capitalul moral și intelectual adunat ...

Prin cultură la putere!

Contra voi mele nu era permis să se publice nimic în foaie ...

întruchiparea intransigentă a ideii naționale românești

1869

1841

1909

1928

Valeriu Braniște

Alexandru Mocioni

Andrei Șaguna

DREPTATEA

Anul I. Timișoara, Sămbătă în 25 (6. Jan. 1894.) Decembrie 1893. Număr de probă.

Cătra cetitori!

primul proces politic, de presă, ultimul mare pasivist

... la Timișoara

Nu dezbinarea desăvârșită și neîmpăcată, ci înțelegerea bazată pe dreptate și încrederea reciprocă a popoarelor

în procedura proceselor politice Braniște era (și va rămîne) deținătorul unui record absolut ...

lipsă de o luptă generală, unitară și rezolută ...

șagunism - tribunism - sămănătorism

Plecarea tribunistului Valeriu Braniște, la „Dreptatea” din Timișoara, este relatată chiar de acesta: «La început am refuzat categoric, căci nu aveam nicio încredere în vorbele frumoase, ce se spuneau și scriau. Mai târziu apoi, ajungându-mă în Sibiu decepții sguduitoare, cari au spart lumea de legende și de idoli în care trăisem, am luat hotărârea „desperată” – cum ziceam pe atunci – m’am decis a primi invitarea în Banat, cu rezerva mentală de a urmări cu ochi de Argus toate cărărușele ascunse ale „mocionismului” și la momentul potrivit să desvăluiesc totul pe față. Astăzi zîmbesc cu compătimire, gândindu-mă la naivitatea mea de atunci. Dar așa eram pe acele vremi cu toții. Dovadă, că cei mai buni prieteni ai mei se înstrăină de mine, auzind că eu, care îmi aveam catedra de profesor în Brașov, am „dezertat” în tabăra mocionistă. Chiar și aceia se înstrăinează, cu a căror știre și învoire am făcut acest pas. Atât de grozav lucru era în ochii lor și al nostru pe acelea vremi: **mocionismul** (...) încetul cu încetul mi-au urmat și ei tot pe neobservate pe această cale, până ce ne-am regăsit în zilele din urmă toți în aceeași tabără»». (sursa: *Monografia familiei Mocioni*)

Stelian Vasilescu prezintă în lucrarea „Publiciști precursori ai Marii Uniri”, mai multe detalii legate de trecerea lui V. Braniște de la „Tribuna” la „Dreptatea”: «„În zbuciumul acesta sufletesc mi-a venit în cale dr. Corneliu Diaconovich (...) făcându-mi propunerea ca dimpreună cu el, plenipotențiarul comitetului de fondatori din Timișoara, să dăm ființă ziarului național-politic

cotidian, proiectat și hotărât de fruntașii noștri din Banat” (...) Pățania de la „**Tribuna**” l-a făcut să fie precaut (prea precaut, după cum va recunoaște peste aproape 25 de ani), atunci când vine la ziarul timișorean: „**N-am încheiat contract cu fondatorii**, ci numai cu dr. C. Diaconovich, plenipotențiarul lor, pentru că îmi părea mai ușoară lupta cu un singur om, decât cu un comitet întreg. La Sibiu văzusem ce va să zică – comitet! Mi-am rezervat anume postul de redactor responsabil, **având responsabilitatea nu numai în fața legii, ci și a publicului. Contra voii mele nu era permis să se publice nimic în foaie.** Delegat al comitetului pe lângă redacție era Alex. de Mocsony. Am pus anume în contract ca la caz de divergență de păreri între mine și delegatul comitetului, decide părerea mea, avînd delegatul dreptul de a supune ulterior chestia votului comitetului față de care însă nu eu ci dr. C. Diaconovich e responsabil. **Între mine și comitet nu e nici un raport direct.** Ori ce afacere se va ivi am s-o tranșez exclusiv cu Diaconovich. Condiții ridicole”. Faptul că un tânăr gazetar, în vîrstă de nici 25 de ani, cu state de serviciu la început de drum, punea asemenea condiții unui comitet de redacție din care făceau parte oameni de talia lui C. Diaconovich și Alexandru Mocioni, ne arată că ne găsim în fața unui om de curaj, hotărît în ceea ce întreprinde, plin de încredere în forțele sale. Pe de altă parte faptul că cei numiți (și alții), acceptă aceste propuneri face dovada încrederii acordate tînărului gazetar!

Tot în „**Amintiri**”, Valeriu Braniște lămurește care a fost rolul jucat de Mocioniști în treburile ziarului, (...) „Chestiile de natură politică, pe lângă toate încheieturile contractului le tranșam direct cu Alex. Mocsonyi, (...) Convorbirile cu Mocsony mi-au fost **cea mai neprețuită școală a vieții mele** în care mi s-a dat prilejul să-mi întregesc cunoștințele mele mance (n.a.: citește „care-mi lipseau”-S.V.) să văd lucrurile în lumina adevărată să judec și cuget corect. Inteligența superioară și moralul superior ale lui Mocsonyi mă fermecau. **Și astăzi mai trăiesc din capitalul moral și intelectual adunat în școala acestui mare dascăl al meu**”. (...) Se știe că **Braniște a fost ultimul mare „pasivist”** de formație mocionistă care va trece la acceptarea „**activismului**” prin 1904/1905. „**Dreptatea**” va deveni, în primul rînd datorită lui Braniște (Diaconovici va părăsi redacția în decembrie 1894) unul din marile organe de publicistică românească de pînă la 1918. El va fi primul ziar care va introduce în presa românească corespondența telefonică (primele corespondențe de acest fel le va transmite Elie Dăianu de la Viena). Programul ziarului va fi întocmit de Braniște, Mocioni neavînd de adăugat la el decât o frază, și va fi publicat sub semnătura lui Dr. Corneliu Diaconovich, editor și Dr. Valeriu Braniște, redactor responsabil, în numărul de probă. „Lupta de justă apărare a vieții noastre naționale periclitată a luat dimensiuni neașteptat de mari. Niciînd prigonirea a tot ce este românesc n-a înaintat așa mult ca și chiar acum. **Este deci lipsă de o luptă generală, unitară și rezolută pe întreaga linie**”. Acestea erau primele fraze din „Program”, date la tipar, cu subliniere, de către Braniște (...)». Aprobarea programului a fost făcută în adunarea fondatorilor „**Dreptății**”, Mocioni invitându-l pe Braniște să-l citească: «Am început să citesc cu voce tare și răspicat, parcă ar depinde de la fiecare vorbă soarta lumii, Mocioni a ascultat în tăcere pînă la sfîrșit. Eu nu cutezam să privesc la dînsul. Cînd am terminat a zis: - Foarte bine. dar acum mai citește odată. La al optulea pasaj m-a oprit și a zis că el ar mai adăuga aici ceva (...) „**Nu dezbinarea desăvîrșită și neîmpăcată, ci înțelegerea bazată pe dreptate și încrederea reciprocă a popoarelor**”.

Am stat puțin ca să-mi dau seama ce va să zică acest pasaj și, pe neașteptate, a început Mocioni să-mi explice rostul acestor vorbe. Așa pe nesimțite, mi-a deschis în cap o întreagă lume de idei la care nu m-am gândit niciodată și pe care auzindu-le acum îmi păreau atît de firești. Bineînțeles am acceptat pasajul intercalat fără contradicere”.

„**Dreptatea**” își propunea, atunci cînd pornea la drum, să fie de folos luptei tuturor popoarelor care conviețuiau în Ungaria (...) La „**Dreptatea**”, de-a lungul a doar 15 luni (cît i-au îngăduit autoritățile să o slujească) Braniște (pe care o gazetă locală maghiară îl socotea a fi „**întruchiparea intransigentă a ideii naționale românești**”) a scris 50 de editoriale, aproape 20 reportaje, dintre care 12 transmise de la „Procesul Memorandumului” de la Cluj, cîteva schițe, note și însemnări politice culturale, economice, etc. Toate erau îndreptate împotriva „unui guvern a cărui politică se reduce la nimicirea noastră națională”. (...) Aproape toate editorialele și reportajele lui Braniște din paginile „**Dreptății**”, apărute între ian.-dec. 1894, au fost strînse de autorități într-un dosar cu sute de file, înaintat apoi forurilor judecătorești (...) Procesul de presă din decembrie 1894 al lui Braniște, al „**Dreptății**” și al „**Foii de duminică**” deține un loc aparte în calvarul gazetărilor români transilvăneni (...) Articolele incriminate erau cele în care autorul lor se ridicase împotriva politicii de asuprire națională, cu trimitere la „**Procesul Memorandumului**”, în multe cazuri. Dacă le socotim și pe cele din paginile „**Foii de duminică**” numărul lor ajunsese la 72! Așa ceva nu se mai întîlnise în procedura proceselor politice de presă din Ungaria și Transilvania, **Braniște era (și va rămîne) deținătorul unui record absolut!** În preziuna procesului, acuzatul se va adresa cititorilor prin intermediul „**Dreptății**”. Aflăm astfel că articolele înprocesuate au scăzut la 23, în ele însă găsindu-se **27 delict de presă!** „**calificate în parte de agitațiune contra naționalității și legilor fundamentale ale Ungariei, și în parte de agitațiune contra autorităților publice**” (...) Mai avea o particularitate acest proces: era primul proces politic, de presă, pe care-l judeca curtea cu jurați de la Timișoara. (...)

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2019-anul-tribunistilor-xx-144009.html>

În: *Tribuna*, 19 mai 2019